

Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки Тернопільської обласної військової адміністрації
Фаховий коледж
Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії
ім. Тараса Шевченка

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні педагогічної ради
Фахового коледжу
Кременецької обласної
гуманітарно-педагогічної академії
ім. Тараса Шевченка
(протокол № 2 від 26.01.2023)
Голова Р.О. Дубровський

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні Вченої ради
Кременецької обласної
гуманітарно-педагогічної академії
ім. Тараса Шевченка
(протокол № 8 від 27.04.2023)
Голова М. С. Курач

введено в дію наказом ректора
№ 27 від 28.04 2023 р.
Ректор А. М. Ломакович

Юрисконсульт
Ф. Г. Поліщук

**ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ПРОТИДІЮ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЮ) У ФАХОВОМУ
КОЛЕДЖУ КРЕМЕНЕЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ГУМАНІТАРНО-
ПЕДАГОГІЧНОЇ АКАДЕМІЇ ім. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Кременець 2023

I. Загальні положення

1.1. Це положення регламентує організацію роботи щодо запобігання та протидії булінгу (цькування) і визначає механізм реагування на випадки булінгу (цькування) в Фаховому коледжі Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка (далі – Коледж).

Положення розроблено відповідно Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про соціальні послуги», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України проти булінгу (цькування)» та відповідних нормативно-розпорядчих документів Міністерства освіти і науки України.

1.2. Основною метою щодо протидії булінгу (цькування) є психологічне, фізичне, економічне забезпечення та підвищення ефективності освітнього процесу, формування негативного ставлення до булінгу (цькування), захист психологічного здоров'я і соціального благополуччя усіх його учасників: суб'єктів освіти, педагогічних працівників.

1.3. Головними завданнями є:

- ознайомлення суб'єктів освіти, співробітників Коледжу з поняттям булінгу, його видами і проявами;
- навчання конструктивним формам спілкування, поведінкових реакцій;
- зняття деструктивних елементів у поведінці; творче вирішення конфліктних ситуацій;
- усвідомлення та прийняття відмінностей;
- розвиток адекватного рівня самооцінки та самоконтролю;
- формування навичок саморегуляції, внутрішніх афективних процесів та емоційної адекватності у контактах студентів з навколишнім світом;

- підвищення рівня самосвідомості суб`єктів освіти, співробітників коледжу, встановлення зв`язку із власним внутрішнім «Я» та один з одним;
- вміння вільно виражати почуття.

1.4. Терміни, використані у цьому Положенні вживаються у таких значеннях:

- кривдник (булер) – суб`єкт освітнього процесу, в тому числі неповнолітня особа, яка вчиняє булінг (цькування) щодо іншого суб`єкта освіти;
- потерпілий (жертва булінгу) – суб`єкт освітнього процесу, в тому числі неповнолітня особа, щодо якої було вчинено булінг (цькування);
- спостерігачі – свідки або безпосередні очевидці випадку булінгу (цькування);
- сторони булінгу (цькування) – безпосередні учасники випадку: кривдник (булер), потерпілий (жертва), спостерігач (за наявності).

II. Ознаки та прояви булінгу

2.1. До булінгу (цькування) в Коледжі належать випадки, які відбуваються безпосередньо в приміщенні Коледжу та на прилеглих територіях (включно з навчальними приміщеннями, приміщеннями для занять спортом, проведенням заходів, коридорами, роздягальнями, вбиральнями, їдальнею, тощо та за межами Коледжу під час заходів, передбачених освітньою програмою, планом роботи Коледжу та інших освітніх заходів, що організуються за згодою керівника Коледжу, в тому числі дорогою до (із) коледжу.

Ознаками булінгу є систематичне вчинення здобувачами освіти діянь стосовно неповнолітньої особи та такою особою стосовно інших здобувачів освіти, в тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, а саме:

- умисне позбавлення їжі, одягу, коштів, документів, іншого майна або можливості користуватися ними, перешкоджання в отриманні освітніх послуг, примушування до праці та інші правопорушення економічного характеру;

- словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи;

- будь-яка форма небажаної вербальної чи фізичної поведінки сексуального характеру, зокрема принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська, образи, жарти, погрози, поширення образливих чуток;

- будь-яка форма небажаної фізичної поведінки, зокрема ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, завдання ударів;

- інші правопорушення насильницького характеру.

2.2. Прояви, які можуть бути підставами для підозри в наявності випадку булінгу (цькування) суб'єкта освіти в Коледжі є:

- замкнутість, тривожність, страх, демонстрації повної відсутності страху, ризикована, зухвала поведінка;

- неврівноважена поведінка;

- агресивність, напади люті, схильність до руйнації, нищення, насильства;

- різка зміна звичної для дитини поведінки;

- уповільнене мислення, знижена здатність до діяльності;

- відлюдкуватість, уникнення спілкування;

- ізоляція, виключення з групи, небажання інших членів групи спілкуватися;

- занижена самооцінка, наявність почуття провини;

- поява швидкої втомлюваності, зниженої спроможності до концентрації уваги;

- демонстрація страху перед появою інших учасників освітнього процесу;

- схильність до пропусків навчальних занять;

- відмова відвідувати заклад освіти з посиленням на погане самопочуття;

- депресивні стани;
- аутоагресія (самоушкодження);
- суїцидальні прояви;
- фізичні ушкодження та ознаки поганого самопочуття (нудота, головний біль, кволість, тощо);
- намагання приховати травми та обставини їх отримання, скарги дитини на біль або погане самопочуття, пошкодження чи знищення особистих речей, їжі, грошей, жести, висловлювання, прізвиська, жарти, погрози, поширення чуток сексуального чи інтимного характеру або інших відмінностей, які особа бажає залишити в таємниці;
- наявність фото-, відео-, та аудіо матеріалів фізичних або психологічних знущань, сексуального чи інтимного характеру;
- наявні пошкодження або зникнення майна та особистих речей.

III. Запобігання та протидія булінгу (цькування) у коледжі

3.1. Діяльність щодо запобігання та протидія булінгу (цькуванню) у Коледжі є постійним системним процесом, спрямованим на:

- визначення та реалізацію необхідних заходів; способів і методів запобігання та виникненню булінгу (цькування) та потенційних ризиків його виникнення;
- виявлення булінгу (цькування) та потенційних ризиків його виникнення;
- визначення та реалізацію необхідних заходів, способів і методів вирішення ситуації булінгу (цькування) та усунення потенційних ризиків його виникнення.

3.2. Діяльність щодо запобігання та протидії булінгу (цькування) у коледжі ґрунтується на принципах:

- недискримінації за будь-якими ознаками;
- ненасильницької поведінки в міжособистісних стосунках;

- партнерства та підтримки між педагогічним колективом коледжу і батьками (законними представниками) неповнолітнього суб'єкта освіти;
- особистісно-орієнтованого підходу до кожної дитини;
- розвитку соціального та емоційного інтелекту здобувачів освіти;
- гендерної рівності;
- участі здобувачів освіти в прийнятті рішень відповідно до положень законодавства та установчих документів закладу освіти.

3.3. Завданнями діяльності щодо запобігання протидії булінгу (цькування) у коледжі є:

- створення безпосереднього освітнього середовища в закладі освіти, що включає психологічну та фізичну безпеку здобувачів освіти;
- визначення стану, причин, передумов поширення булінгу (цькування) у коледжі;
- підвищення рівня поінформованості студентів про булінгу (цькування);
- формування у студентів нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, усвідомлення булінгу (цькування) як порушення прав людини;
- заохочення всіх здобувачів освіти до активного сприяння запобіганню булінгу (цькування).

3.4. Діяльність щодо запобігання та протидії булінгу (цькування) у коледжі відображається в плані заходів із запобігання та протидії булінгу (цькування) у Коледжі. Розроблення, затвердження та оприлюднення плану заходів із запобігання та протидії булінгу (цькування) забезпечує керівник закладу освіти в межах наданих йому повноважень щодо створення безпечного освітнього середовища в коледжі, вільного від будь-яких форм насильства та дискримінації, в тому числі булінгу (цькування).

Планування відповідних заходів здійснюється за результатами моніторингу стану освітнього середовища в Коледжі. Заплановані заходи мають:

- спрямовуватись на задоволення потреб коледжу в створенні безпечного освітнього середовища;
- мати вимірювані показники ефективності;
- залучати всіх учасників освітнього процесу.

План розробляється до початку навчального року. Протягом навчального року керівник Коледжу забезпечує моніторинг та вносить зміни при потребі. Заплановані заходи можуть відбуватися у будь-якій формі: зустрічі, бесіди, консультації, лекції, круглі столи, тренінги, тематичні заходи, конкурси, спільні перегляди та обговорення тематичних відео сюжетів, літературних творів, матеріалів ЗМІ, особистого досвіду, запрошення гостей у формі рольових ігор та інших організаційних формах.

3.5. До заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькування) в коледжі, належать заходи щодо:

- організації належних заходів безпеки відповідно до законодавства (пост охорони, відеоспостереження);
- організації безпечного користування мережею Інтернет під час освітнього процесу;
- контролю за використанням засобів електронних комунікацій неповнолітніми суб'єктами освіти під час освітнього процесу;
- розвитку соціально-емоційного інтелекту, зокрема – розуміння та сприйняття цінності прав та свобод людини, вміння відстоювати свої права та поважати права інших; сприйняття принципів рівності та дискримінації, поваги до гідності людини, толерантності, соціальної справедливості, доброчесності, вміння втілювати їх у власні моделі поведінки;

- здатність попереджувати та розв'язувати конфлікти ненасильницьким шляхом;

- відповідального ставлення до своїх громадянських прав та обов'язків, пов'язаних з участю у суспільному житті;

- здатності визначати, формулювати та аргументовано відстоювати власну позицію, поважати відмінні від власних думки, якщо вони не порушують прав та гідності інших людей;

- здатність критично аналізувати інформацію, розглядати питання з різних позицій, приймати обґрунтовані рішення;

- здатність до комунікації та вміння співпрацювати для розв'язання різних суспільних проблем, зокрема шляхом волонтерської діяльності тощо;

- підвищення рівня обізнаності суб'єктів освітнього процесу про булінг (цькування), його причини та наслідки, порядок реагування на випадки булінгу (цькування) тощо;

- створення в Коледжі культури, що ґрунтується на нетерпимості до будь-яких форм насильства та дискримінації, в тому числі булінгу (цькування).

3.6. Суб'єктами реагування у разі зростання випадку булінгу (цькування) в коледжі є:

- служба освітнього омбудсмена;

- служба у справах дітей;

- центр соціальної служби для сім'ї, дітей та молоді;

- органи місцевого самоврядування;

- директор та інші працівники коледжу;

- територіальні органи (підрозділи) Національної поліції України.

Суб'єкти реагування на випадки булінгу (цькування) в Коледжі діють в межах повноважень, передбачених законом та цим положенням.

3.7. Суб'єкти реагування здійснюють заходи, спрямовані на запобігання та протидію булінгу в коледжі згідно з планом заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькування) в Коледжі.

3.8. Педагогічні та інші працівники коледжу в разі, якщо вони виявляють боулінг (цькування) зобов'язані:

- вжити невідкладних заходів для припинення небезпечного впливу;
- за потреби надати домедичну допомогу та викликати бригаду екстреної медичної допомоги;
- повідомити директора Коледжу та принаймі одного із батьків або інших законних представників неповнолітньої особи, яка стала стороною булінгу (цькування).

IV. Подання заяв або повідомлень про випадки булінгу (цькування)

4.1. Учасники освітнього процесу можуть повідомити про випадок булінгу (цькування), стороною якого вони стали або підозрюють про його вчинення стосовно неповнолітньої особи або такою особою, стосовно інших учасників освітнього процесу або про який отримали достовірну інформацію, директора Коледжу або інших суб'єктів реагування на випадки боулінгу (цькування) в Коледжі.

У Коледжі заяви або повідомлення про випадок булінгу (цькування) або підозру щодо його вчинення приймає директор. Повідомлення можуть бути в усній чи письмовій формі, в тому числі із застосуванням засобів електронної комунікації.

4.2. Директор коледжу в разі отримання заяви або повідомлення про випадок булінгу (цькування);

- невідкладно у строк, що не перевищує однієї доби, повідомляє територіальний орган (підрозділ) Національної поліції України, принаймі одного з батьків або інших представників неповнолітньої особи, яка стала стороною булінгу (цькування);

- за потреби викликає бригаду екстреної медичної допомоги для її надання;
- повідомляє службу у справах дітей з метою вирішення питання щодо соціального захисту неповнолітньої особи, яка стала стороною булінгу (цькування), з'ясування причин, які призвели до випадку булінгу (цькування) та вжиття заходів для усунення таких причин;
- повідомляє центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді з метою здійснення оцінки потреб сторін булінгу (цькування), визначення соціальних послуг, методів соціальної роботи, забезпечення психологічної підтримки та надання соціальних послуг;
- скликає засідання комісії з розгляду випадку булінгу (цькування) не пізніше ніж упродовж трьох робочих днів з дня отримання заяви чи повідомлення.

V. Склад комісії, права та обов'язки її членів

5.1 .Склад комісії затверджується наказом директора коледжу. Комісія виконує свої обов'язки на постійній основі.

5.2. Склад комісії формується з урахуванням основних завдань комісії. Комісія складається із голови, заступника голови, секретаря та не менше п'яти її членів. До складу комісії входять педагогічні працівники, практичний психолог коледжу, представник служби у справах дітей та центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (за згодою). До участі в засіданні комісії за згодою долучаються батьки або інші законні працівники неповнолітніх сторін булінгу (цькування), а також можуть залучатися сторони булінгу (цькування).

5.3. Головою комісії є директор коледжу. Голова комісії організовує її роботу та відповідає за виконання покладених на комісію завдань, головує на її засіданнях та визначає перелік питань, що підлягають розгляду. Голова комісії визначає функціональні обов'язки кожного члена комісії. У разі відсутності голови комісії його обов'язки виконує заступник голови комісії. У разі

відсутності голови комісії та заступника голови комісії обов'язки голови комісії виконує один із членів комісії, який обирається комісією за поданням її секретаря. У разі відсутності секретаря комісії його обов'язки виконує один із членів комісії, який обирається за поданням голови комісії або заступника голови комісії.

5.4. Секретар комісії забезпечує підготовку проведення засідань комісії та матеріалів, що підлягають розгляду на засіданнях комісії, ведення протоколів засідань комісії.

5.5. Член комісії має право:

- ознайомлюватися із матеріалами, що стосуються випадку булінгу (цькування), брати участь у їх перевірці;
- подавати пропозиції та висловлювати власну думку з питань, що розглядаються;
- висловлювати окрему думку усно чи письмово;
- вносити пропозиції до порядку денного засідання комісії.

5.6. Члени комісії зобов'язані:

- особисто брати участь у роботі комісії;
- не розголошувати стороннім особам відомості, що стали відомі у зв'язку з участю у роботі комісії, і не використовувати їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб;
- виконувати в межах, передбачених законодавством та посадовими обов'язками, доручення голови комісії;
- брати участь у голосуванні.

5.7. Метою діяльності комісії є припинення випадку булінгу (цькування) в Коледжі, відновлення та нормалізація стосунків, створення сприятливих умов для подальшого здобуття освіти у групі, де стався випадок булінгу (цькування), з'ясування причин, які привели до випадку булінгу (цькування), та вжиття

заходів для усунення таких причин; оцінка потреб сторін булінгу (цькування) в соціальних та психолого-педагогічних послугах та забезпечення таких послуг.

5.8. Діяльність комісії здійснюється на принципах:

- законності та верховенства права;
- поваги та дотримання прав і свобод людини;
- неупередженого ставлення до сторін булінгу (цькування);
- відкритості та прозорості;
- конфіденційності та захисту персональних даних;
- невідкладного реагування;
- комплексного підходу до розгляду випадку булінгу (цькування);
- нетерпимості до булінгу (цькування) та визнання його суспільної небезпеки.

Комісія у своїй діяльності забезпечує дотримання вимог Законів України «Про інформацію», «Про захист персональних даних».

5.9. До завдань комісії належать:

- збір інформації щодо обставин випадку булінгу (цькування), зокрема пояснення сторін булінгу (цькування), батьків або інших законних представників неповнолітніх сторін булінгу (цькування); висновків практичного психолога коледжу; відомостей служби у справах дітей та центру соціальних служб для сім'ї та молоді; експертних висновків (за наявності), якщо у результаті вчинення булінгу (цькування) була завдана шкода психічному та фізичному здоров'ю потерпілого; інформацію, збережену на технічних засобах електронної комунікації (інтернет, соціальні мережі, повідомлення тощо); іншої інформації, яка має значення для об'єктивного розгляду заяви;
- розгляд та аналіз зібраних матеріалів щодо обставин випадку булінгу (цькування) та прийняття рішення про наявність чи відсутність обставин, що обґрунтовують інформацію, зазначену в заяві.

5.10. У разі прийняття рішення комісією про наявність обставин, що обслуговують інформацію, зазначену у заяві, до завдань комісії також належать:

- оцінка потреб сторін булінгу (цькування) в отриманні соціальних та психолого-педагогічних послуг та забезпечення таких послуг, в тому числі із залученням фахівців служби у справах дітей та центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;

- визначення причин булінгу (цькування) та необхідних заходів для усунення таких причин;

- визначення заходів виховного впливу щодо сторін булінгу (цькування) у групі, де стався випадок булінгу (цькування);

- моніторинг ефективності соціальних та психолого-педагогічних послуг, заходів з усунення причин булінгу (цькування), заходів виховного впливу та корегування (за потреби) відповідних послуг та заходів;

- надання рекомендацій для педагогічних працівників коледжу щодо доцільних методів здійснення освітнього процесу та інших заходів з неповнолітніми сторонами булінгу (цькування) їхніми батьками або іншими законними представниками;

- надання рекомендацій для батьків та інших законних представників неповнолітньої особи, яка стала стороною булінгу (цькування).

5.11. Формою роботи комісії є засідання, які проводяться у разі потреби. Дату, час і місце проведення засідання комісії визначає її голова.

5.12. Засідання комісії є правомірним у разі участі в ньому не менше як двох третин її складу.

5.13. Секретар комісії не пізніше 17 години дня, що передує дню засідання комісії, повідомляє членів комісії, а також заявника та інших зацікавлених осіб про порядок денний запланованого засідання, дату, час і місце його проведення, а також надає членам комісії та зазначеним особам необхідні матеріали в електронному або паперовому вигляді.

5.14. Рішення з питань, що розглядаються на засіданні комісії, приймаються шляхом відкритого голосування більшістю голосів від затвердженого складу комісії. У разі рівного розподілу, голос голови комісії є вирішальним.

5.15. Під час проведення засідання комісії секретар веде протокол за формою (згідно з додатком до цього положення), що оформлюється наказом директора Коледжу.

5.16. Особи, залучені до участі в засіданні комісії, зобов'язані дотримуватися принципів діяльності комісії, зокрема не розголошувати стороннім особам відомості, що стали їм відомі у зв'язку з участю у роботі комісії, і не використовувати їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб.

Особи, залучені до участі в засіданні комісії, під час засідання мають право:

- ознайомлювати з матеріалами, поданими на розгляд комісії;
- ставити питання по суті розгляду;
- подавати пропозиції, висловлювати власну думку з питань, що розглядаються.

5.17. Голова комісії доводить до відома учасників освітнього процесу рішення комісії згідно з протоколом засідання та здійснює контроль за їхнім виконанням.

5.18. Строк розгляду комісією заяви або повідомлення про випадок булінгу (цькування) в Коледжі та виконання нею своїх завдань не має перевищувати 10 робочих днів із дня отримання заяви або повідомленням директора коледжу.

5.19. Якщо комісія визнала наявність булінгу (цькування), а не одноразового конфлікту, то директор Коледжу зобов'язаний повідомити уповноважені підрозділи Національної поліції України та Службу у справах дітей.

5.20. Якщо комісія не встановила факт булінгу (цькування), а потерпіла сторона не згодна з даним рішенням, то потерпілий може безпосередньо звернутися до підрозділів Національної поліції України.

VI. Прикінцеві положення

6.1. Положення набуває чинності з дати його затвердження директором Коледжу за погодженням із педагогічною радою Коледжу.

6.2. Зміни та доповнення до цього положення вносяться за погодженням із педагогічною радою Коледжу та викладу його у новій редакції.